

Erkenningsnummer P 802006

België-Belgique

P.B.

3300 Tienen1

2/3954

*Tijdschrift voor
Heemkunde
Folklore
Oudheidkunde*

Alpaidis

Anno XLVI nr. 179 2/2010
driemaandelijks juni, juli, augustus

Afgiftekantoor 3300 Tienen 1

Inhoud

6 juni 1942 was een oorlogszaterdag te Hauthem (Maurice Dodion)

Een volledig Hoegaards oorlogsdagboek (1914-1918) (vervolg(Maurice Dodion)

Voor wie houdt van ambacht, kunst en/of archeologie in eigen gemeente

Ver. Uitg. E. Grooten, Residentie Beatrijs 169, 3300 Tienen

6 juni 1942 was een oorlogszaterdag te Hauthem

Het neergestorte Amerikaanse vliegtuig

Foto's genomen door een amateur op die bewuste dag
Wie kent wie? En wie wil met ons contact opnemen voor het hele verhaal?

Een volledig Hoegaards oorlogsdagboek (1914-1918) (vijfde deel)¹ (Maurice Dodion)

Het jaar 1916 (volgens de notities van Louise Vander Velpen, °1891)

p.58

Ik heb deze morgen het kanongebulder gehoord.

De beste kranten, deze die de beste nieuwtjes geven zijn zeker de tongen van de mensen. Naar wat er gezegd wordt hebben de moffen nog slechts munitie voor hooguit drie maanden!

Affiches over de graangewassen en de suiker. (zaterdag 01.01.1916)

Deze morgen is Jules tot bij ons gekomen. Om 10u15 gisterenavond was hij tot aan ons hekken geweest. Hij moet naar Turnhout gaan. (zondag 02.01.1916)

De dames van ‘*Den Melkdruppel*’² zijn samengeroepen op het gemeentehuis. (maandag 03.01.1916)

Er wordt verteld dat Nederland in oorlog is met Duitsland. Gaan de legendes herbeginnen?!
(dinsdag 04.01.1916)

De moffen zijn de kelders aan het inspecteren op zoek naar aardappelen. Al enkel dagen hoor ik geen kanonnen meer. (woensdag 05.01.1916)

Wij zijn voor het werk van ‘Den Melkdruppel’ naar Tienen geweest. (donderdag 06.01.1916)

Vorige zaterdag is een mof onze aardappelen komen inspecteren, hij vond dat we er geen genoeg hadden voor 9 personen.

Het schijnt dat er in de nacht van zondag op maandag 2 zeppelins zijn overgevlogen.

De laatste dagen hoorden wij nog weinig de kanonnen, maar vandaag is hun geschut nogal hevig herbegonnen.

Het was ook al even geleden dat de moffen nog affiches hadden uitgehangen, maar vandaag zijn er 2 aangeplakt. Eén met de namen van 25 veroordeelden, 1 ter dood,

p.59

verschillende tot levenslange dwangarbeid, anderen tot meerdere jaren of enkele maanden gewone gevangenisstraf. Onder de veroordeelden is er een jezuïet, een Brusselse onderpastoor, een andere priester en enkele vrouwen. Het andere affiche vermeldt de namen van 9 veroordeelden. Gezien de zeer jonge leeftijd van de voornaamste beschuldigde zal ze de verdiende doodstraf niet krijgen; zij krijgt wel levenslange dwangarbeid! (woensdag 12.01.1916)

Anna zegt ons dat Em(ile) zijn Kerstverlof doorgebracht heeft bij P.Genicot.
Kanongebulder. (zondag 16.01.1916)

¹ De jaren 1914 en 1915 verschenen in Alpaidis, XLIII (2007), nr. 168 en 169; XLIV (2008), nr. 170 en 172; Voor de familie Vander Velpen, zie Alpaidis, XLVI (2010), nr. 178;

² De voorloper van het latere ‘Kinderheil’ en van het huidige ‘Kind en Gezin’

Het werk van '*Den Melkdruppel*' begint vandaag. (maandag 17.01.1916)

Wij hebben een brief van de Belgische bisschoppen gekregen, gericht aan de Duitse bisschoppen.

Een Belgische verrader zou 'vermoord' zijn te Brussel. De Duitsers zoeken de schuldigen; de stad Brussel is gestraft omdat er nog verboden wapens zijn. Het zijn slechte tijden. De onrechtvaardigheid gebeurt in volle dag en ongestraft, terwijl het recht eigenlijk in het geheim zou moeten geschieden. Geef eens enkele voorbeelden aan de verraders en de moffen, ze verdienen het. (dinsdag 18.01.1916)

Ik heb geen kanonnen meer gehoord.

We hebben een aantal exemplaren van '*Libre Belgique*' gehad om te lezen.

Deze namiddag hoorde ik de kanonnen wel. (donderdag 20.01.1916)

Voor de eerste keer ben ik naar '*Den Melkdruppel*' geweest (vrijdag 21.01.1916)

Wij hebben een zeppelin gezien. Germ. Heeft er 8 gezien.

Het kanongebulder houdt aan.

6 nieuwe affiches (zondag 23.01.1916)

De moffen zijn naar de notenboom van onze buurman komen kijken.

p.60

ik heb vertaald uit het Duits³.

Weer een nieuwe affiche erbij. (woensdag 26.01.1916)

Drie nieuwe affiches: 2 over de reglementering van de aardappelen. De andere gaat over straten en wegen die vrij moeten zijn voor het troepentransport en regelt de verlichting van voertuigen. (donderdag 27.01.1916)

Hevig kanongebulder. (zaterdag 29.01.1916)

Twee nieuwe affiches: de 1ste betreft de wol, de 2de gaat over de koffie, de cacao en de thee. (zondag 30.01.1916)

De voorbije dagen zijn er weer een aantal affiches aangeplakt: 3 over de aardappelen, 1 over een ter dood veroordeelde, 1 over een andere veroordeelde, 1 over de suiker, 1 dat gaat over het handeldrijven.

De voorbije dagen was er ook zeer hevig kanongebulder. Er waren ook troepenbewegingen. (zondag 13.02.1916)

Heel de week zeer hevig kanongebulder.

Vorige zaterdag zijn er 3 affiches verschenen

(zaterdag 26.02.1916)

Er is nog heviger kanongebulder geweest dan vorige week.

Nog eens drie nieuwe affiches deze week. (zaterdag 04.03.1916)

³ zij schrijft: 'j'ai traduit du boche'

Vorige woensdag zijn de Duitsers komen zien of we geen varkens hielden. Hélène heeft negatief geantwoord, maar vijf minuten later stonden ze daar terug en wilden ze de varkenskoten zien!!....

2 nieuwe affiches. (zaterdag 11.03.1916)

Deze week zijn er 4 of 5 nieuwe affiches geweest. (zaterdag 18.03.1916)

2 of 3 affiches deze week.

Vorige donderdag zijn de Moffen naar onze aardappelen komen zien. Ik heb moeten vertalen uit het Duits⁴ (zaterdag 01.04.1916)

We leven nog altijd onder de 6eutoonse dominantie

p.61

en zoals altijd voelen we het zeer sterk.

Vorige donderdag zijn we met 6 naar Scherpenheuvel geweest: B. en J.L.-G.G.-He.-Gaby en ikzelf. We zijn om 11u 's avonds (woensdag) vertrokken en om 4u30 in Scherpenheuvel aangekomen. Er is onderweg geen incident geweest, noch in het opgaan, noch in het weerkeren. Alleen waren we zeer moe. We zijn om 4u uit Rillaar vertrokken en om 10u 's avonds waren we terug in Hoegaarden. (zaterdag 24.06.1916)

Nog een zeer fameuze dag was de 4de juli. Anna en ik zijn naar Brussel geweest. Anna had een brief ontvangen van Em(ile), gedateerd op 23.03.1916.

Op de trein vertelde Anna van het bezoek dat de keizer gebracht had aan Maredsous en aan de Benedictinessen. In een hoek van het compartiment luisterde een dame mee. Ze was zeer verwonderd dat wij dat nieuwtje al vernomen hadden. Zij was mevrouw Prüm van Luxemburg en kwam terug van het klooster van de Benedictinessen waar zij haar dochter was gaan bezoeken.

Er wordt verteld dat het algemeen offensief is begonnen. Wij horen de kanonnen.

De 27ste mei is de zoon van de stationschef gesneuveld⁵. Vorige maandag was er te Hoegaarden een lijkdienst.

Wij hebben ook het nieuws ontvangen van de dood van Constant⁶ van Nerm, eveneens gesneuveld, op 24 april 1916. (zaterdag 07.07.1916)

Sinds enige tijd zien we redelijk veel 'zeppelins'. Eergisteren voor acht dagen zagen we er 3. Gisteren avond hebben we er 1 gezien en een tweede gehoord. De 3de werd gehoord

p.62

rond 10u 's avonds, maar het schijnt dat hij terugkeerde in de richting vanwaar de anderen gekomen waren. Gewoonlijk vliegen ze de zaterdag voorbij als het mooi weer is en altijd vliegen er meerdere voorbij na mekaar.

Auto's zijn zeldzamer. Er één zien passeren is een mirakel.

Vorige woensdag ben ik met mama naar Brussel geweest, waar die dag een geallieerd vliegtuig op bezoek is gekomen. Ze gooiden een bom op de kazerne van Schaarbeek, maar we weten niet of de Moffen schade hebben geleden. Ze zeggen er niets over en ze verbieden de plaats van de ramp te naderen. Ongelukkiglijk zijn een tiental burgers gedood en vielen er een

⁴ '...traduire du boche'

⁵ Delft Georges, gevallen aan de IJzer op 27.05.1916

⁶ Stockmans Constant, gevallen aan de IJzer op 24.04.1916

vijftigtal gewonden. Dit schijnt het gevolg te zijn van de schrapnels van de moffen die niet ontploft zijn in de lucht, maar ontploften op het moment dat ze de grond raakten. De Moffen hadden foute obussen mee. We zagen het vliegtuig want we zaten nog op de trein op een redelijke afstand van Brussel. Het was 8 uur 's morgens. Het was lang geleden dat ik nog een vliegtuig had gezien, misschien is het wel het eerste vliegtuig dat ik zag dit jaar.

Vandaag vloog er hier een vliegtuig over. Een beetje later heeft mama er een tweede zien overvliegen. We horen ook al enige dagen zwaar kanonnengesjut. Vooral gisteren was het gebulder zeer hevig. Het lawaai was zeker zo luid als bij de slag rond Leuven,

p.63

alleen maar klonk het geluid nu anders. Nu horen we een zeer luid gebulder dat zonder ophouden voortduurt met daartussen soms nog luidere slagen, maar we horen ook dat het van zeer ver komt. Bij de gevechten rond Leuven hoorden we meer de afzonderlijke salvo's. (maandag 02.10.1916)

Het tweede vliegtuig dat mama zag was eigenlijk het eerste dat terugkeerde. Het schijnt dat het bommen is gaan gooien op de spoorlijn in de omgeving van Landen, maar tussen Hoksem en Kuntich heeft de piloot een noodlanding moeten maken. De piepjonge Engelsman, hij was 18 à 20 jaar, heeft zich in veiligheid kunnen brengen. Al de inwoners van Hoksem die dicht bij de landingsplaats waren wilden de piloot helpen. Gelukkig zijn diegenen die de gelegenheid hebben zo een reddingsoperatie te mogen uitvoeren! (maandag 03.10.1916)

Vorige zondag zagen we drie vliegtuigen overvliegen. Er wordt verteld dat het die van Hoksem is die komt kijken naar de plaats van zijn noodlanding. Er wordt nogal wat afgespeculeerd!

Vorige donderdag was er de tweede opeising van paarden. Deze keer hebben de moffen er veel gestolen.

Gisteren en vandaag hoorde ik de kanonnen weeral. (zaterdag 14.10.1916)

De laatste dagen niets dan kanongebulder.

De Moffen eisen de lijst van de doppers. Het schijnt dat ze naar Duitsland zullen moeten gaan.

Er wordt nog altijd over de piloot verteld. Vorige week deden de moffen een huiszoeking in het kasteel van Meldert. Ze kregen een naamloze brief

p.64

waarin stond dat de piloot zich schuil hield in het kasteel. Maar natuurlijk waren de Moffen eraan voor de moeite.

Er wordt ook verteld over hun politiehond. De Moffen dachten dat ze slimmer waren dan hun hond en ze wilden vooral sneller zijn dan hun dier. Het gevolg was een grote stommitieit, waardoor de piloot kon ontsnappen.

Het weer is prachtig. (zaterdag 21.10.1916)

Deze nacht was er een felle kanonnade te horen (gerommel en salvo's), rond 11 uur. Veel mensen hebben er hun nachtrust voor gelaten. (dinsdag 07.11.1916)

Vandaag moesten alle mannen van Nivelles, tot de leeftijd van 90 jaar, zich verzamelen op de grote markt van hun stad. Ze moesten een pak bij zich hebben met hemden, ondergoed, enz... De Moffen zullen waarschijnlijk een groot deel van hen naar Duitsland sturen. (maandag 18.11.1916)

Kanongebulder vandaag. 800 mannen van Nivelles en 700 van de omliggende plaatsten zijn naar Duitsland gestuurd (maandag 13.11.1916)

De mannelijke inwoners van Jodoigne moeten zich vandaag aanmelden. Er wordt verteld dat Hoegaarden maandag over acht dagen aan de beurt is (vrijdag 17.11.1916)

Deze nacht zijn de Moffen affiches komen brengen per auto. De mannelijke inwoners van Hoegaarden moeten zich maandag melden te Tienen. Iedereen loopt er verbijsterd bij. Dit nieuws werd slechts volgende week verwacht.

Het kanongebulder houdt aan. (zaterdag 18.11.1916)

Er wordt nog maar alleen over de slavenmarkt gesproken, terwijl een hevig kanongebulder alles overstemt. Alle mannen maken hun plunjezak klaar. (zondag 19.11.1916)

Terwijl ik in het lokaal van de 'Melkdruppel' dienst doe zie ik een onafgebroken rij mannen en vrouwen, beladen met pakken voorbijtrekken. Er lopen mensen tussen met monsterpakketten.

Louis Goidts⁷ is rond zeven uur 's avonds uit Tienen weergekeerd. Het schijnt dat er in Tienen heel wat mensen opgepakt zijn, maar Hoegaarden is er deze keer goed aan ontsnapt. (maandag 20.11.1916)

De Moffen hebben gisteren nog heel wat mannen opgepakt uit de dorpen rond Tienen. Er was ook hevig kanongebulder en het schijnt dat er 's avonds een zeppelin is overgevlogen. (woensdag 22.11.1916)

Drie mannen van Hoegaarden zijn niet teruggekeerd: een Sweerts van Nerm⁸, één van Rommersom en een man die op de Vroente woont, bijgenaamd *Kaçak* (zijn echte naam ken ik niet). Dat is alles op een totaliteit van 1.500 à 1.600 mannen. De andere dorpen hebben veel minder geluk gehad. Van Bost werden er 11 mannen weggevoerd op 400 inwoners, dus op 100 à 150 mannen. Van Boutersem zijn er 55 of 56 vertrokken, te Tienen 600, enz.

Er is vandaag nogal wat kanongebulder. (donderdag 23.11.1916)

Gisteren en vandaag hevig kanongeschut. (maandag 27.11.1916)

Deze nacht hoorde ik een zeer hevig kanongeschut. (dinsdag 28.11.1916)

Aanplakbrief: Wij hebben de toelating van Meneer von Pissing (Bissing!) om rapen te eten als we niet toekomen met onze 150 gr. aardappelen! Rapen zijn een waardig alternatief voor aardappelen! (vrijdag 30.11.1916)

Nogal hevig kanongebulder. (zaterdag 02.12.1916)

p. 66

⁷ De familiefoto Goidt, met vader Louis staat in het vorige nummer van Alpaidis (nr. 178); hij was één van de weldoeners van het rusthuis.

⁸ 'Er is maar één werkmans weggevoerd, **Henri Sweerts, zoon van Jacobus Sweerts**, dank aan de tussenkomst van onze geneesheer Dokter Stes. De zoon Sweerts is rond het jaar weggeweest, kreeg er meer slaag dan eten en heeft door overwerk een oog verloren.' (AAM, Verslagen van de eerste wereldoorlog, Hoegaarden)

Voortdurend en hevig kanongebulder. De keizer van de Moffen heeft deze week aan alle mogendheden die in oorlog zijn gevraagd om binnen de kortst mogelijke tijd vrede te sluiten; hij deed dat in zijn eigen naam en in naam van Oostenrijk, Turkije en Bulgarije. Dit nieuws hebben de Belgen met heel veel scepticisme ontvangen, alhoewel wij niets beters wensen dan eindelijk de vrede te kennen. De enen vragen zich af wat die bandiet van een keizer nu weer in het schild voert want alles wat hij zegt is verdacht. Anderen beweren dat Duitsland ten einde krachten is, munitie en levensmiddelen ontbreekt, en nochtans zijn ze aan het overwinnen als we de woorden van kanselier Bethman-Hollweg mogen geloven en ontbreekt het hen aan niets. In elk van zijn redevoeringen worden de Engelsen en de Russen aangeduid als de aanstokers van de oorlog. Er zijn ook nog andere geruchten in omloop. De keizer zou de vrede vragen, maar onder voorwaarden die onze vrienden nooit kunnen aanvaarden en als deze andere voorwaarden voorstellen, wees er maar zeker van dat Duitsland ze niet zal aanvaarden en alleszins zal de 'kaiser', onschuldig aan het vergoten bloed, eens te meer proclameren dat hij een bewijs heeft dat hij de vrede wou! Maar weinig mensen, ik denk zelfs niemand gelooft dat we nu direct de vrede gaan kennen,

p. 67

eigenlijk geloven ze dat de oorlog niet meer zolang zal duren als hij tot nu geduurd heeft en dat wij er toekomend jaar zullen van verlost zijn. En dat ondanks alles, het recente innemen van Boekarest, de redevoeringen van de kanselier die het over winnende legertroepen heeft, enz., geloven we dat de ineenstorting van Duitsland begonnen is. (zaterdag 16.12.1916)

Ondanks de vredesvoorstellen gaat de oorlog door. Niemand staat er verwonderd over en niemand is er door ontgoocheld. (vrijdag 22.12.1916)

1917

Op 26.12.1916 hebben we een brief ontvangen van Em(ile), gedateerd 10.12.16, de brief is over Zwitserland gekomen.

Op deze eerste dag van het jaar is er kanongebulder. Ik hoop dat dit het laatste jaar is. Het leven begint lastig te worden. Volgens de Moffen zouden we maar 150 gr. aardappelen per dag mogen consumeren, wat veel te weinig is, want het brood is ook al gerantsoeneerd. Vlees is, als naar gewoonte, te duur om er te kunnen eten. Gelukkig mest bijna iedereen hier op de buiten een varken vet. Het is verbazingwekkend. Mensen die nooit ook maar iets gekweekt hebben, die worden nu boer. Zij houden konijnen, mesten varkens vet, planten aardappelen, enz.

De Moffen doen hun ronde aardappelcontrole. Pas op als je er verstoppt hebt en ze vinden ze, of als je er meer hebt dan uw 150 gr. Ik geloof niet dat ze er bij ons zullen meenemen, want we hebben er zelf nauwelijks genoeg! We zullen met moeite toekomen, ook als we er de verstoppte bijtellen.

We hebben al een varken geslacht en we hebben er nog eentje om volgende maand te slachten, wat voor de Moffen een misdaad is. Ze laten wel toe dat je een varken hebt, maar twee dat vinden zij schandelijk overdreven! De laatste tijd kost de boter altijd 7 frank en half en nu al 9 frank. Vlees kost 5 frank per kilo, varkensvlees 10 à 12 frank. De laatste tijd kosten de eieren 0.5 frank en zelfs meer. Voor een zak tarwe, bijna niet te krijgen,, zou men 70 à 140 frank neertellen⁹ (er staat geen prijs op omdat tarwe niet mag verkocht worden). De koffie die aan 15 frank stond is nu in prijs verlaagd tot 10 frank. Bij de ravitaillering hebben we hem

⁹ Een zak tarwe is 100 kg.

kunnen kopen aan 4 frank het kilogram (ongebrand). Ook de suiker heeft bij de ravitaillering ongeveer dezelfde prijs als voor de oorlog. Wij hebben nog altijd genoeg suiker. Ik denk dat dit het enige product is dat, in vergelijking met de rest, niet in prijs gestegen is, maar nu zijn de Moffen er zich ook mee aan het moeien. Dat betekent dat ze alles zullen aanslagen en het op hun manier zullen verdelen, we zullen dus binnenkort ook te weinig suiker hebben; en het overschot zal, zoals alles richting Duitsland gaan. (maandag 01.01.1917)

Gisteren hebben we een vliegtuig gezien, vermoedelijk een toestel van de geallieerden. Hoog in de lucht en zeer snel vloog het toestel in de richting van Diest; ik had het voor een eendekker genomen, maar anderen waren zeker dat het een tweedekker was. Het vliegtuig was spierwit met een rode vlek onder de vleugels. Het schijnt dat er meerdere toestellen overgevlogen zijn. (maandag 12.02.1917)

Sinds de 12de II. zijn er nog vliegtuigen overgevlogen. Er zijn mensen die beweren

p.70

dat ze van Moffennationaliteit zijn, ook al vliegen ze zo hoog. Sinds een week al verwachten we soldaten te Hoegaarden. Overal in de omgeving zijn er Moffen. Ik kan aan die bonte mengeling niet aan uit. Alle mogelijke soorten wagens zijn er, grote en kleine paarden, mooie en lelijke, witte en zwarte. Het merendeel van de mannen zelf is jong. Zelf zien ze er fris uit, wat niet gezegd kan worden van hun uniformen. Die zijn vuil en versleten, en zoals het ook is bij de paarden, zijn ze allesbehalve eenvormig.

Zondag kondigde 'België' een Moffen arrest af: op bevel moeten alle scholen sluiten, zowel de instellingen geleid door particulieren als de staatsscholen, onder voorwendsel dat er moest bespaard worden op steenkool; het is inderdaad zeer koud geweest, maar het weer is omgeslagen, en het zou misschien wel kortelings mogelijk zijn om aan de kinderen les te geven zonder verwarming, en er zijn trouwens verschillende scholen die nog steenkool hebben. Onze gemeenteschool heeft vorige week nog een levering steenkool gehad, maar de klassen zijn sinds maandag gesloten. In het klooster hebben ze nog altijd brandstof. Het externaat is er dicht sinds dinsdag. In het pensionaat blijft men verder onderwijzen. De heer directeur is naar Brussel geweest om te overleggen met de inspectie en zelfs, als het enigszins mogelijk is, met de kardinaal. Zal het internaat moeten sluiten???

In het college te Tienen zal men blijven les geven zolang

p.71

er niet het formele verbod komt.

Ge begrijpt toch zeker wel wat dat hier allemaal is, er wordt nog alleen over de troepen gesproken, de klaslokalen en het aanhoudende gebulder van de kanonnen, en zoals altijd leiden de mensen hier eruit af dat de positie van de Moffen niet rooskleurig is.

Ik had schoon schrijven dat het college voortging met zijn lessen, deze morgen; toen ik deze regels aan het schrijven was zijn onze jongens zoals elke dag naar het college vertrokken, maar tegen elf uur stonden ze terug thuis met al hun schoolboeken!!! (donderdag 22.02.1917)

Ook in het pensionaat wordt er in de klassen geen les meer gegeven, maar men krijgt les of herhalingen in de refter, in de speelzaal, enz. De klaslokalen zijn er dus toch gesloten!

Er worden hier vandaag 200 Moffen verwacht, ze gingen aankomen tegen 4 uur, het is nu half zes en ze zijn er nog niet. Er zullen er twee gelogeed worden bij mijn oom Em(ile). en 2 bij

L.G.¹⁰, maar er zal bij ons geen enkele komen, als ze tenminste zelf ons huis niet weten te vinden. Ik hoop alleszins van niet!

Er zijn er al ingekwartierd in Lumay, Outgaarden, Geest, Meldert, Sluizen, Hoksem, Oorbeek, Hauthem Sinte Katrien, Sint-Margriet Houthem, Bunsbeek, Kumtich, enz., enz. in alle dorpen van de omtrek! Het schijnt dat ze nog veel mondvoorraad hebben; er zijn meer paarden dan manschappen, maar ze hebben weinig kanonnen bij.

p.72

Het schijnt dat veel manschappen en kanonnen in de moerassen van Roemenië gebleven zijn. (zaterdag 24.02.1917)

De Moffen hebben inspectie gedaan om na te kijken of de logementplaatsen voor hun spitsbroeders in orde zijn. Ze zullen binnen enkele dagen toekomen. (zondag 25.02.1917)

Deze morgen om half vier in de ochtend reed er een auto door onze straat en stopte bij de burgemeester. Tegelijkertijd is er een bende Moffen aangekomen. (woensdag 28.02.1917)

Opnieuw zijn er moffen toegekomen. (donderdag 01.03.1917)

Dat is dan de derde nacht op rij dat er Moffen toekomen in kleine groepen! Tot nu toe hebben wij er nog geen in huis en wij verwachten ook niet meer dat dit zal gebeuren. Tenzij ze uit eigen beweging komen. De generaal logeert bij **mevrouw Dumont**¹¹ en dineert bij **mevrouw Vignerot**¹²; er zijn officieren bij mevrouw **Al. Loriers**¹³, bij **Godin**¹⁴, bij mevrouw **G. Loriers**, bij **Stockmans**¹⁵, bij mijnheer **Van Eynde**¹⁶. De telefoon staat bij **Verbist**.¹⁷ (vrijdag 02.03.1917)

¹⁰ Louis Goidts; voor deze familie zie vorig nummer van Alpaidis, artikel over het rusthuis

¹¹ Het gaat om Rosseeuw Elise (Kortrijk 26.05.1857), weduwe van Dumont Clement; haar dochter Dymphna Dumont trouwt in 1911 met Bail Albert; zij bewoont alleen het kapittelhuis in die periode

¹² In de Koffiestraat (Putzeysstraat nu)

¹³ Alexander Loriers en Gustave Loriers van de brouwerij Loriers

¹⁴ onderdirecteur van de suikerfabriek, gehuwd met Hélène Lodewijckx en wonend in de Pastorijstraat

¹⁵ In de Pastorijstraat, echtpaar Stockmans-Sweerts

¹⁶ Één van de onderpastoors, woont op de Grote Plaats

¹⁷ Herberg in de Pastorijstraat; waar ook het genootschap der apostelen toen zijn lokaal had

Alphonse Stockmans (1833-1918) en Octavie Sweerts (+1928) en hun woonst Pastorijstraat

Te Hoegaarden logeren nog altijd dat handsvol Moffen, die, hoe weinig in aantal ze ook zijn (ongeveer 150), aangekomen zijn in drie keer. Eergisteren hebben ze met machinegeweren geoeffend op de 'Katerhof'¹⁸.

Gisteren kregen we een kaartje van Gretly, en een kaart van een Belgische gevangene in Duitsland die ons de groeten, overbrengt van onze neef Emile.

Het was al lang geleden dat wij kanongebulder hoorden. Sinds gisteren is het weer present,

p.73

maar vanuit onbestemde richting. (zaterdag 10.03.1917)

Rond half drie hebben we een tweedekker zien overvliegen. We hebben geen kanonnen meer gehoord.

Ed(uard) Th(eyskens) is langs geweest en vertelde dat er in Rillaar geen Moffen meer waren. (zondag 11.03.1917)

Het is nu twee uur in de namiddag. De Moffen oefenen weer eens met de machinegeweren. 'Varkens'¹⁹ hebben bij oom Em. Huiszoeking gedaan voor Alb. (donderdag 15.03.1917)

De kanonnen hebben de laatste dagen nogal gebulderd. De Moffen zijn nog altijd in het dorp. Vandaag beginnen we met de zuinige maaltijden.²⁰ (vrijdag 30.03.1917)

¹⁸ (sic) Ze bedoelt Kouterhof

¹⁹ Des cochons

²⁰ Les repas économiques

Deze week horen we geen kanonnen meer. Het heeft de ganse dag gesneeuwd. De Moffen zijn hier nog altijd. (woensdag 04.04.1917)

Deze namiddag was er hevig kanongebulder. (donderdag 05.04.1917)

Nog altijd zeer hevig kanongebulder. M. O. Em(ile) is hier geweest met een Moffen krant. Er stond in grote letters een oproep in, gericht aan het Moffenvolk. *'Denkt eraan ²¹dat de Engelsen onmogelijk de oorlog kunnen winnen met de wapens, dat zij kinderen, vrouwen en ouderlingen uithongeren. – Dat de Fransen, zoals dieren in mensenhuid, hun zonen, broers en vaders vermoorden. – Gedenk wat de Kozakken in Oost-Pruisen hebben uitgericht. –; Aan de Italiaanse en Roemeense verraders. – Aan het neutrale Amerika dat zijn relaties verbreekt. – Aan de behandeling die de Moffen krijgsgevangenen moeten ondergaan in de vijandelijke landen.'* – En dan komt de bedoeling eraan, het gaat om een nieuwe oorlogslening.

p.74

op de volgende pagina staat er een reclame voor de lening, elk gegeven miljard is een stap dichtbij de vrede! Ze hebben het dus niet meer over overwinning. (zaterdag 07.04.1917)

Wij hebben een Antwerpse krant in de bus gekregen over een zaak van diefstal. Verschillende dieven zijn opgepakt te Antwerpen en beschuldigd van 21 diefstallen waaronder misschien ook de diefstal bij ons gepleegd in 1911. (maandag 09.04.1917)

Wij kregen bezoek van (mevrouw) M. L., zij heeft ons de droevige mededeling gedaan dat Leopold aangehouden is aan de Hollandse grens. De Moffen die in Hauthem lagen zijn vertrokken (zondag 15.04.1917)

Vandaag was er hevig kanongebulder. Enkele zeer luide knallen. (dinsdag 17.04.1917)

Er vloog een tweedekker over en de Duitsers hebben erop geschoten met het kanon, (ik denk vanuit Oorbeek), maar ik hoop dat ze hem niet geraakt hebben. Gisteravond bulderde het kanon extreem luid. Het schijnt dat onze vriend de gouverneur von Pissinge (Bissing) overleden is. (zaterdag 21.04.1917)

Het was vorige maandag prachtig weer, en ook de piloten hebben ervan geprofiteerd; we zagen 4 vliegtuigen, maar het schijnt dat er 11 overgevlogen zijn; dinsdag zijn er ook een aantal overgevlogen. De meeste Moffen zijn uit Hoegaarden weg; 't is te zeggen die van de Stoopkensstraat²² en van de Tiensestraat; maar het hoofdkwartier op de Pastorijstraat is er nog. We horen voortdurend de kanonnen, de ene dag luider dan de andere. (donderdag 26.04.1917)

Sinds zondagmorgen zijn de laatste Moffen vertrokken. Het is nu mooi en stabiel weer; we zien dikwijls vliegtuigen nu, maar het schijnt dat het de toestellen van het vliegveld van Diest zijn. (woensdag 02.05.1917)

Verleden donderdag was Gabrielle terug uit Luik, zij had een brief van Em(ile) bij gedateerd op 30 maart. (zaterdag 05.05.1917)

²¹ 'Denkt dar an

²² 'Stupkensstraat et de la rue de Tirlemont...rue de la Cure...'

Het is nu al een hele tijd geleden dat ik nog wat geschreven heb, alhoewel er genoeg gebeurd is in die tussentijd.

De zondag voor Pinksteren zijn we te voet naar Scherpenheuvel gestapt, dat was op 20 mei (Bibi, Lili, Lélé, Jos, B.L., J.L., Ad. V.d.M. en ik).

De havik heeft de aap opgevolgd; het is er niet op verbeterd, integendeel. Zijn eerste affiche verbood van de nationale kleuren te dragen of ze tentoon te stellen in openbare plaatsen, scholen, enz. Hij gaat ons al onze matrassen afnemen, al ons koper en nog veel andere zaken, te veel om op te sommen. Hij is even knap in het opstellen van verordeningen als von Bissinge (Bissing).

Arme, ongelukkige havik, gij werkt veel te hard voor het goed van de Belgen. Rust wat meer, anders zult ge weldra overspannen zijn en sterven als uw voorganger, want geen enkele van onze zo geliefde gouverneurs leven lang, de Belgen zijn voor u nukkige kinderen, ze doen u zoveel leed aan dat ge misschien wel zult sterven van verdriet. Wij zien

p.76

nog dikwijls vliegtuigen, maar niet meer zoveel als toen de Moffen hier waren ingekwartierd. De Moffen gaan nog altijd door met de frontstreek te evacueren. De laatste tijd was het Menen en de omgeving van Kortrijk die werden ontruimd. Hier zijn er nog altijd geen vluchtelingen, ook al zijn er zowat overal: te Waremmes, rond Brussel, Nivelles, Aarschot enz. Er is een brief toegekomen van Em(ile) op 17 juni en hij was gedateerd op 15 mei.

Mgr (?) Heylen beweert dat de oorlog in augustus zal gedaan zijn. Iedereen hoopt dat en het is onze vurigste wens, maar weinigen geloven er echt in.

Er waren onlangs een twintigtal Belgische gevangenen te Gent. De zoon van Fille Sorce²³ van Hoegaarden was erbij. De ouders hebben hem mogen gaan bezoeken. Dat was nu eens iets dat mij verbaasd heeft, en het was nochtans zo. (maandag 09.07.1917)

De Moffen komen het koper ophalen. Hier bij ons zijn ze zowat overal gaan rondneuzen, maar ze hebben natuurlijk niets kunnen vinden. (maandag 10.07.1917)

De flamingantische betoging in Tienen zal volgende zondag doorgaan. De verraders maken propaganda met strooibriefjes en kleine boekjes. (donderdag 18.07.1917)

Dat maakt twee maanden dat ik niets heb opgeschreven. En ik kan nog geen echt groot nieuws meedelen. De oorlog duurt nog altijd voort.

Wij horen voor het ogenblik nogal sterk kanongebulder.

p.77

De laatste berichten over Emile kregen we vorige week, het was Gretly die ons schreef dat hij een tiental dagen in verlof was geweest bij Ros(ier) en dat hij bevorderd was.

Ik heb de indruk dat Duitsland nog altijd vrede zou willen, *ze* (de Moffen) spreken over niets anders.

Het is nog altijd onrustig in Rusland. Het zijn alleen de Engelsen en de Fransen die onbuigzaam de oorlog verder voeren.

Ook de paus heeft vredesvoorstellen gedaan. Maar dat zijn voorwaarden die voor Frankrijk bijna niet te aanvaarden zijn.

De Moffen hebben de graanmolens voor anderhalve maand gesloten. Sinds zaterdag mag er opnieuw gemalen worden. Het is nu natuurlijk een stormloop en aanschuiven de voorbijgangers

²³ Sors Edouard Jean-Baptiste (Meldert), was gehuwd met Barbara Bils (Willebringen); hij was dagloner en ze woonden Nerm 46 toen; het echtpaar had vijf kinderen, het moet hier gaan om één van de twee oudste zoons: Clement (°1890) of Guillaume (°1894)

twee dagen. De meeste mensen hadden geen meel meer en zij maalden hun graan in de koffiemolen. Wat een heerlijke tijd beleven we toch! (maandag 17.09.1917)

Gisterenavond hadden wij te doen met zo een hevig kanongebulder dat het zelfs nog in de keuken was te horen als wij kabaal maakten. En vandaag blijft het gebulder aanhouden. (woensdag 19.09.1917)

Te Rillaar heeft men nieuws ontvangen van Clém, die ook schreef over A. en H.L.-H.G.-R.Gr.- en over Emile die een pluim op zijn hoed mag steken. (vrijdag 21.09.1917)

De Moffen komen voor de zoveelste keer naar koper speuren. (zaterdag 22.09.1917)

p.78

Soms zou men denken dat de Belgen goed overeenkomen met de Moffen; maar niets is zo eigenaardig en droevig, als het dan al niet amusant is, dan deze heimelijke oorlog tussen Belgen en Moffen, hier, in dit bezette land. Maar ongelukkiglijk zijn het hier, zowel als elders, de Moffen die de macht hebben; maar de doortraptheid komt soms zeer goed uit voor de Belgen. Zo mogen we geen graan laten malen zonder toelating van onze meesters. Om ook maar de miniemste hoeveelheid tarwe te vervoeren, rogge, gerst, haver, aardappelen, enz., moeten we een '*geleitschein*' hebben en dat '*geleitschein*' kunnen we maar bekomen onder bepaalde voorwaarden. Bijvoorbeeld kunnen de boeren er één bekomen om hun 'rantsoen grammen' te laten malen, of wanneer ze hun 'taks' moeten gaan kwijten; voor de aardappelen om ze te gaan rooien en dan nog krijgt men er alleen toestemming voor als die aardappelen vroeger werden aangegeven en geplant werden in dezelfde gemeente of een aangrenzende gemeente. Dikwijls lopen hier Moffen in burgerkledij rond om iedereen te controleren die met een grote of een kleine tas op straat loopt. Wee diegenen die smokkelwaar bij hebben. En nochtans moeten we frauderen. Het zou zeer moeilijk leven zijn; als we moesten bestaan op onze grammen van het comité of op wat we mogen houden van onze eigen voortbrengsels.

p.79

Per persoon en per jaar mogen we maar 90 kg aardappelen hebben; dat is minder dan 250 gr per dag en 250 gr is nog geen 3 ongeschilde middelgrote aardappelen en hier of daar zit er dan nog een rotte aardappel tussen, zodat we het moeten stellen met twee aardappelen per dag, tenminste dan toch voor wie er zelf kan planten; wie zijn aardappelen moet hebben van het comité heeft er niet eens twee per dag.

Van het comité krijgen we 225 gr bloem per dag. Al wie werkt en minder dan 1.800 F per jaar verdient krijgt een supplement van 50 gr. De boeren mogen 7.8 kg. tarwe per maand en per kop laten malen, wat 260 gr per dag betekent. Dat levert je per dag drie kleine boterhammen op.

Boter krijgen we ook: 100 gr per persoon en daar moeten we dan 2 weken, soms 3 weken of nog langer mee toekomen. Smeer dan maar boter op je boterhammen!

Het is al lang geleden dat het comité nog rijst of vet heeft bedeed. Tussen haakjes: het schijnt dat we er binnenkort terug zullen krijgen.

Bij dit alles komt nog 750 gr suiker per maand en een goede portie kunsthoning (ik weet niet juist hoeveel²⁴, dit krijgen we van de Duitsers; hier zie je eens te meer hoe goed de Moffen voor ons zorgen).

In restaurants mag drie dagen per week geen vlees worden opgediend, gelukkig zijn er niet genoeg Moffen om dat te controleren bij de particulieren

²⁴ Ze schrijft in voetnoot onderaan de pagina: 550 gr.

p.80

en de beenhouwerijen waar de verkoop van vlees nog niet fatsoenlijk gereguleerd is. Het is alleszins verboden van een voorraad vlees in huis te hebben, en vergeet niet dat een kilogram vlees hier 10 F kost, in Tienen 13 F en te Brussel 18 F. Varkensvlees is er niet meer. Ik geloof dat we zonder beperkingen groenten mogen kopen, maar ze staan excessief duur geprijsd. Eieren zijn nog altijd zeer duur, 0.50 F, en ze zijn niet altijd te koop.

En nu een overzicht van wat wij dagelijks mogen eten:

's Morgens: een hele kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing.

's Middags: twee aardappelen met nogal wat vlees of eieren als je genoeg geld hebt en als je thuis eet, en nogal wat groenten als je er in de tuin hebt of wanneer je er, mits contant geld, hebt kunnen kopen.

In de namiddag: één kleine boterham met een beetje boter en een beetje honing; om te drinken is er water, gekleurd met koffie, een beetje melk en een beetje suiker²⁵.

's Avonds: hetzelfde; maar als je geld hebt kan je nog vlees kopen, maar roep het dan niet van de daken of verklap het niet aan de Moffen, want tweemaal vlees eten per dag is een misdaad. Ziezo, het menu van een rijkard.

De armen eten:

Hun kleine boterham enz. 's morgens.

Hun twee aardappelen met een bord volksoep 's middags.

De twee kleine boterhammen in de namiddag en 's avonds.

En dan zijn ze nog verplicht hard te werken om genoeg geld te hebben om die 'grammen' te betalen. Er is dus geen andere mogelijkheid dan frauderen.

Zonder een 'permis' is het verkopen, kopen of vervoeren van aardappelen een 1ste misdaad;

Zonder 'permis' kopen, verkopen, vervoeren en malen van graan is een 2de misdaad;

Zonder toelating of aangifte een varken vetmesten of een reserve vlees hebben is een 3de misdaad;

Zonder 'permis', of beter tegen het reglement in granen branden om er...koffie van te zetten is een 4de misdaad. (Er zijn nog veel meer misdaden tegen de voedselvoorschriften).

De aardappelen die gaan wij kopen, die gaan wij 's avonds of 's nachts halen en als wij er veilig mee thuis komen, dan verbergen we ze.

Graan laten malen is niet moeilijker, wij gaan de molen binnen langs de achterkant, langs de weide om te zien of er geen Moffen aanwezig zijn, dan gaan we binnen, laten malen en bevestigen het 'geleitschein' van iemand anders op onze zak, ingeval de Moffen zouden binnen komen tijdens het malen. Als je onderweg geen Moffen tegenkomt en als ze je niet in de molen betrappen zonder 'geleitschein', dan heb je bloem. Wie een 'geleitschein' heeft kunnen bemachtigen, gebruikt tweemaal

p.82

het papiertje, maar als je terugkomt van de molen en je hebt het ongeluk Duitsers te ontmoeten met een toelating die niet door de molenaar afgetekend is, ben je strafbaar en wordt je bloem altijd geconfisqueerd.

Vorig jaar was het zo dat wie minder dan 1 ha ging aren lezen of minder dan 1 ha bewerkte, een kleine hoeveelheid meer mocht laten malen per maand (maar ik weet niet of dat nog geldt voor dit jaar).

Ziehier ter lering een kleine dialoog tussen de gemeentelijke overheid en grote eigenaar, zelf niet landbouwer:

'Mijnheer, geef mij een toelating om 50 K tarwe te laten malen'

²⁵ In voetnoot schrijft ze: suiker 25 gr per dag, honing 18 gr.

‘Waar komt dat graan vandaan?’

‘Ik heb het van één van mijn huurders gekocht.’

‘Heel waarschijnlijk zijt ge niet op de hoogte van het feit dat ge geen granen moogt kopen, ge moogt alleen zelf zaaien en oogsten ofwel gaan aren lezen., ge hebt geen grond bewerkt, want ge hebt er geen aangifte van gedaan!’

‘Excuseer mij meneer, maar ik heb mijn tarwe bijeen gelezen!’²⁶

Rogge mag niet gemalen worden.

Er gaat iemand een ‘*geleitschein*’ vragen voor rogge.

‘Rogge toch niet! Dat moogt ge niet hebben, zet tarwe op het briefje.’

‘Maar ik heb geen tarwe’

‘Maak van uw rogge tarwe.’

Die persoon hoort het in Keulen donderen!

‘Ga hier of daar wat tarwe halen en zet dat bovenop de rogge’

En het ‘*geleitschein*’ voor tarwe werd afgeleverd.

p.83

Nu ik toch bezig ben met de kleine moeilijkheden op te schrijven, de kleine ongemakken en de kleine plantrekkerij van het leven van vandaag, zal ik nu een paar scènes beschrijven.

Wat ik gezien heb op de tram: Vanaf Hammille²⁷ zaten we met vier in een compartiment; mama en ikzelf, en nog een dame uit M. en haar echtgenoot. Maar onder een bank stond een korf zonder eigenaar. Mama wees me er op en zei: ‘Kijk een korf die blijkbaar werd vergeten, verwittig de conducteur.’ ‘Hé maar, dat is zeker boter die moet gesmokkeld worden’ antwoordde ik. ‘Of aardappelen’ ‘Wie weet’. Aangekomen in Sint-Joris-Weert, nadat de tram al enkele minuten stil stond, komen er als een wervelwind 4 of 5 plezante mannen binnen, gaan direct op de korf af, zetten hem boven op de bank en nemen er pakjes uit en stoppen ze in hun zakken. ‘Pak aan, wil jij ook een spaarcentje’ vraagt één van die mannen aan een andere. Aan die man was te zien dat hij geen beroepsbedrieger was. ‘Ik zou het niet kunnen verstoppen.’ ‘Steek het in je zak, je riskeert er niets mee, het weegt maar een pond.’ De andere houdt het pakje onder zijn vest vast. ‘Zeg, steek dat eens wat beter weg, zet het in de zak van je vest.’ Er blijven in de korf twee andere pakken liggen, heel waarschijnlijk hun boterhammen, ze vertrekken met hun boter...ik bekijk mama. Zonder twijfel zal er een Mof komen inspecteren; en inderdaad komt er 2 minuten later

p.84

een Mof ons compartiment binnen (de tram stond nog altijd stil), en vraagt wat er in onze tas steekt:

‘Boterhammen’

‘*Offenen*’

‘*Nein, nein*, niet open, het zijn boterhammen’

‘Ah’ zei hij nog in het Duits, maar heel beschaamd ‘Ik had verstaan dat het boter was’

Dat was nu een van die Moffen die wij hier een goede noemen, maar in realiteit is het een soort van aap, zonder verstand, met de wil van een rund, het hart van een straathond, en een parkietentong, alles verpakt in een mensenhuid.

Die Mof is in ons compartiment gebleven en de vijf hebben plaats genomen in het compartiment ernaast, juist op het moment dat de tram zich terug in beweging zette. Pas toen we in Brussel toekwamen zijn ze hun korf komen ophalen.

²⁶ Nadat de oogst van het veld was mocht wie wou het achtergebleven graan gaan oprapen tot eigen profijt, dat nomen we ‘aren lezen’

²⁷ Hamme-Mille

Overal in Brussel, zelfs bij de meest wildvreemden, spreekt men u aan over de boter die niet te krijgen is tenzij aan 28 F per kilo, over de aardappelen die 2.75 F per kilo kosten, vlees dat 15 of 18 F kost, ajuin die 3 F kost, enz.

Bij de terugkeer van Brussel heeft mijn opgekropte woede voor de Moffen zich een beetje kunnen manifesteren, en wel op de volgende manier:

Om een goede plaats op de tram te kunnen bemachtigen was ik vooraleer de tram stopte, ter hoogte van de deur van een wagon gaan staan; naast mij stond een 'Pruisisch officier' die de deur langs de andere kant vasthield. Ik kreeg dat in het oog en ik wou opstappen vooraleer de mensen die wilden uitstappen dat konden;

p.85

de Mof had het gezien en stapt tegelijk op de tram; volledige blokkade van ingang was het gevolg; ik gee" f hem een duw om eerst te zijn, hij antwoordt '*ich muss erst*'. Daardoor ontsteek ik in vlamme woede en ik geef hem een ferme stomp in de rug. Hij geeft mij twee felle elleboogstompen terug, die mij zeer deden; ik antwoord met nog twee of drie vuistslagen, maar hij bleef duwen zonder acht te slaan op mijn vuistslagen die wel niet veel pijn zullen gedaan hebben aan een zo ruwe borstkas, ik sloeg nochtans hard en hij wrong zich binnen voor mij! De kracht overwon! Ik vond een plaats rechtover dit soort adelaar met al zijn eretekens.

Nu een ander geval:

Enige tijd geleden was er hier te Hoegaarden iets dat ontregeld was aan hun spoorweg. De gemeente moest 2 à 3.000 marken betalen als schadevergoeding of boete, maar zij weigerde, en sindsdien moeten elke dag twee Hoegaardiërs de spoorweg dag en nacht bewaken. In geval zij hun wacht niet optrekken komen de Moffen ze bij henthuis uithalen om hen met geweld naar hun job te brengen en zij, de Moffen, bewaken gedurende die tijd onze molen. Dat noemen ze de omgekeerde wereld.

Enige tijd geleden hadden de veldwachters van Hoegaarden een '*smokeleer*' (sic) aangehouden die een veertigtal zakken witte bloem in een treinwagon had geladen,

p.86

de bloem werd naar het lokaal van het plaatselijk comité gebracht, maar ik denk dat de Moffen toch wel ruim hun deel gehad hebben; 2 dagen later kwam men dezelfde smokkelaar tegen geflankeerd door twee Moffen. Ongeveer hetzelfde heeft zich voorgedaan eergisteren tijdens de nachtelijke uren. Veldwachters van de gemeente hebben een smokkelaar met bloem aangehouden, maar omdat hij vergezeld was door 2 Moffen kon de bloem niet aangeslagen worden, maar er werd wel proces verbaal opgesteld. 't Is toch wel erg dat wij tekort hebben en zoveel moeten zien afpakken door de Moffen.

Wanneer de Moffen hun ronde doen om koper, granen, aardappelen, enz. te komen halen bieden wij hen een boterham of een likeurtje aan, of een glas bier of wijn en dan vergeten ze van rond te zoeken! Arme Moffen, die zich zo gemakkelijk laten verleiden!

Daar is nog wat anders, namelijk de bedwelming van de markten! Opnieuw een voorval op de tram. Wij zitten in de wachtzaal! Een koopman heeft een varken gekocht van een kleine boer voor 1.575 F, en dat kon geen vet varken zijn.

Deze boer was van het type van de kleine een beetje onnozele pachter, hebzuchtig en wantrouwend. Hij had een mager, bleek en langwerpig hoofd en een geprononceerde kin. De koopman was het type van de plezante makker en had een rond en rood gezicht, geld bleek voor hem op eerste gezicht van geen tel te zijn, maar toch zal hij proberen zoveel mogelijk winst te maken en hij zal daarvoor alle truckjes gebruiken.

p.87

Daar zitten ze dan aan een tafel in een hoek van de wachtzaal, de pachter recht en stevig op zijn stoel; de koopman, nonchalant half op de zijne. Er heeft zich een kring van toehoorders gevormd. De koopman telt 1.575 F neer in biljetten van 20 en 50 mark. Ons boertje kijkt naar het geld, dan weer naar de handelaar en zo verschillende keren; met een ferme greep neemt de koopman de briefjes terug op en hertelt ze een tweede, en dan een derde maal en nog een vierde keer voor de onnozele die nog altijd niet weet of de rekening klopt, maar dan toch , zonder iets te zeggen de biljetten opraapt en naar de toeschouwers kijkt die met hem de aap houden. Hij draait zich om en zoekt een vrije tafel; hij vindt ze aan de overkant in de hoek en daar gaat hij dan zijn geldbriefjes mooi gelijkstrijken , steekt ze zijn portefeuille en steekt hem zo diep mogelijk in een binnenzak van zijn jas. Dan gaat hij naar het buffet, en terwijl men hem vraagt om te trakteren, neemt hij uit zijn vestzakje juist genoeg centen om voor zichzelf een glas te betalen. Hij beweert niet meer op zak te hebben en dat hij toch geen briefje van 'twintig frank' kan wisselen om te trakteren.

Al die koopmannen spelen kaart op de tram met briefjes van 2 mark, en die vliegen er nogal door, de gescheurde briefjes gooien ze op de grond, ze worden terug opgeraapt, verder weggegooid enz. Het is er goed aan te zien dat de marken nu aanzien worden als geen waarde hebbend, dat komt

p.88

omdat het leven zo kostelijk en moeilijk is en omdat zij die geld willen verdienen, hetzij met de Moffen, hetzij door de arme Belgen af te persen die ondanks alles willen leven, nu op één dag meer verdienen dan vroeger op een gans leven. Hun vingers trekken de marken aan en ven vlug glippen ze er weer uit!

Roza is donderdagmorgen betrapt met 25 kg rogge die ze wou laten malen. Maar vrijdag heeft ze een 'permis' gekregen voor 25 kg en ze is vijfmaal met dezelfde toelating terug naar de molen geweest! Zij heeft dus minstens 125 kg laten malen in plaats van 25 kg!

Vorig jaar zijn de Duitsers bij alle landbouwers haver gaan opeisen, de Moffen hadden de zakken verzegeld, maar ze lieten ze bij de boeren staan tot zij ze nodig hadden. Op het einde van het seizoen stonden al die zakken nog bij de kleine boeren, die zelf geen eten meer hadden voor hun vee, ze hebben die zakken dan zonder toelating open gemaakt en daarvoor moeten ze nu naar de 'Kommandantur'. Daar worden ze ondervraagd. De eerste vraag gaat erover of ze katholiek of liberaal zijn, daarna of ze rijk zijn, of ze onroerende goederen bezitten en de vraag over de haver komt laatst.

Een landbouwer uit Nerm had geantwoord dat zijn haver

p.89

niet droog genoeg was en dat hij, om te verhinderen dat het begon te gisten, de zakken had geopend en de haver op de houten vloer had uitgegoten, maar dat de ratten het eten gevonden hadden, en, dan was de kat er door gelopen, en dan had hij de haver door de molen gedraaid om ze te zuiveren en door ze te drogen ook nog, was er gewichtsverlies, en zo kwam het dat hij veel minder haver had, of misschien had hij wel niets meer over. Al deze zaken zijn voor de Duitsers winstgevend. Ge zult wel zeggen dat ge de boetes niet betaalt, maar de Moffen hebben middelen genoeg om te doen betalen. En ge zult betalen! (zondag 23.09.1917)

Een (Duitse) ballon van papier is deze morgen neergekomen in het station. Diegene die van wacht was heeft hem naar de burgemeester gebracht. (maandag 24.09.1917)

Wat een ineensstorting van de prijzen! Boter die enkele dagen geleden nog 20 F per kilo kostte is er nu nog 10 waard. De varkens zijn afgeslagen van 18-20 F per kilo tot 12. Drie weken gelden moesten we 60 F neertellen voor één kilo koffie, nu kost hij nog 20 F de kilo. Cichorei

is 7 frank goedkoper geworden en kost nog 5 F. En dat allemaal op enkele dagen tijd; zolang als het duurt zal alles aan normale prijzen te krijgen zijn. Sommigen zeggen dat dat de voorbode is van vrede; maar is het niet eerder een kunstmatige correctie! Het is nu wel zo dat er nogal

p.90

over vrede wordt gepraat; maar praten is één ding en echte vrede nog wat anders, dat is het probleem. (woensdag 26.09.1917)

Ik heb hier ergens vooraf geschreven dat wij 250 gr. aardappelen per dag hadden, maar het is maar 190 gr. Met een affiche maken de Moffen ons duidelijk dat het onze fout is als we en tekort aan levensmiddelen hebben. Het is omdat wij er een zwarte markt op nahouden en door het gebrek aan solidariteit van de Belgen. Zij bezorgen ons inderdaad, of beweren het toch, , onze grammen te bezorgen, maar wie kan daarvan in leven blijven? Dus is de zwarte markt nodig, maar ik heb niet gezegd dat er geen misbruiken zijn. Er is zelfs een enorm misbruik! door de hamsteraars enz. Maar als de Moffen onze handel nu eens zouden vrij laten en niets van ons zouden roven voor zichzelf, dan zouden de prijzen nooit zo uit de pan gerezen zijn. De Duitsers kondigen nu al aan dat steenkool deze winter zeldzaam zal zijn. Om er aan te geraken zullen we nog stappen moeten zetten en een pak reglementen vervullen. Zo zie je duidelijk dat als de Duitsers hier niet zouden zijn er absoluut geen steenkool zou zijn, want steenkool is iets zeldzaams in België, vooral sinds wij door de Moffen geregeerd worden. (zaterdag 29.09.1917)

Zij hebben ons van het comité 7 kilo bloem per week afgetrokken, omdat we tarwe en rogge op onze grond gehad hebben. Vorig jaar mocht al wie minder dan

p.91

één hectare bewerkte die opbrengst bij zijn rantsoen voegen. Nogal wat mensen hebben natuurlijk granen gezaaid om wat supplementaire grammen te hebben. Deze mensen zijn nu ontevreden, zij beweren er beter vanaf geweest te zijn indien zij niets zouden gezaaid hebben, maar frauduleus zouden gekocht en gemalen hebben. Zij zouden de moeite niet moeten doen hebben om grond te bewerken en aangifte te doen (en opnieuw aangifte te doen, op elk willekeurig moment, om op het einde de opbrengst toch niet te krijgen als supplement. Wijzelf hebben nog niet de gelegenheid gehad om ons graan te laten dorsen en toch trekt men ons elke week al 7 kilo bloem af. Papa heeft een beetje gedorst met een stok en wij malen elke avond de korrels met de koffiemolen. Deze week is de molen van Geens open en wij zouden een toelating kunnen krijgen om te malen, maar onze hoeveelheid gedorst graan is te klein voor de toelating die we zullen krijgen. Het is dus nutteloos van naar de molen te gaan, want we zouden ons evengoed alles kunnen afnemen onder voorwendsel dat het niet het graan van de toelating is, omdat de hoeveelheid veel te klein is.

Vandaag heb ik de oorlogskroniek van de '*Wochenschau*' van gisteren gelezen. Volgens deze kroniek maken de geallieerden geen enkele vooruitgang. De Fransen staan op zeer zwaar rantsoen.

p.92

Ze krijgen per maand maar 550 gram suiker? Ook het brood is gerantsoeneerd, ze krijgen slechts 500 gram, maar de Moffen '*Wochenschau*' schrijft er niet bij of dat per maand, per week of per dag is.

Onze koning, als we tenminste toch die kroniek mogen geloven, is een dwaas, omdat hij niet gebruik maakt van de gelegenheid die de Moffen hem bieden om vrede te sluiten en terug te

keren naar België waar, sinds de drie jaren dat de Moffen ons regeren, er een grote welvaart heerst. Maar het is niet Duitsland dat aan België schadevergoeding moet betalen, maar België moet Duitsland schadeloos stellen voor de Duitse militaire verwoestingen in België. België heeft zich immers niet aan zijn neutraliteit gehouden, België mocht niet mee vechten, maar volgens zijn neutraliteit moest zij de legers van de Moffen laten doortrekken! Van welvaart gesproken!

En toch was er welvaart. Bij de openbare verkoop van M. Sweerts is alles zeer duur gegaan. De oude effecten waren aan fabelachtige prijzen en waarom eigenlijk 'Welvaart'? Er zijn toch genoeg merken in België naar het schijnt om dat allemaal te betalen. Maar als er nu meer nieuwe dingen zouden zijn en meer levensmiddelen dan zouden er niet zoveel merken nodig zijn. Is dat welvaart, elke dag zwart brood eten, altijd te weinig eten, graan malen in een koffiemolen, in lompen te moeten rond lopen, de wol van onze matrassen te moeten spinnen, met hout stoken in de plaats van met steenkool, klompen dragen en geen laarsjes, dekens kleuren om overjassen van de maken, met ossen het land bewerken en niet met paarden, steenkool aan de mijn gaan ophalen met een kruiwagen, een brood lenen als niet genoeg heeft, bieten eten in de plaats van aardappelen, enz., enz. (maandag 15.10.1917)

Sinds een week horen we hevig kanongebulder. Er vliegen geregeld vliegtuigen over. Aan het westelijk front schijnt alles goed te verlopen, maar in Rusland en Italië loopt het niet op wieltjes.

Laatst heb ik geschreven over een grote prijsdaling voor alles, maar dat was maar een licht briesje! Om ons graan te malen hebben we nu een kleine molen die ons 60 F gekost heeft en het is een soort grote koffiemolen, die voor de oorlog een tiental frank kostte.

In wat voor tijd leven we toch!

Laatst was op een avond Joséphine aan het spinnen en ik was aan het malen. Er komt iemand binnen en ik gooi vlug een laken over mijn molen en laken op haar spinnewiel. Twee heren kwamen papa ophalen om patrijzen te gaan jagen! Heren die gingen stropen! Op dat ogenblik komt ook de secretaris binnen om zijn karabijn op te halen, dat hij in het begin van de oorlog bij ons had achtergelaten.

p.94

Weinig later verdwenen de stropersspullen, maar de secretaris zelf bleef in de andere plaats om zijn karabijn voor iedereen verborgen te houden! We zijn bezig met de tijd door te brengen met allerlei zaken te verstoppert en de verschillende huishoudelijke ambachten te verstoppert. (vrijdag 16.11.1917)

Een flamingantische bijeenkomst was voor vandaag aangekondigd.

Ziehier het relaas: het uur was vastgesteld na de hoogmis, de plaats, aan de deur van de kerk. Zoon Stes begon een discussie met de flaminganten om als eerste het woord te mogen nemen. Als zij hem het woord niet hebben gegeven heeft hij het alleszins genomen. En hij heeft van leer gegeven tegen de activistische flaminganten en tegen de Moffen; tegen hun acties en tegen hun werken, terwijl hijzelf bevestigde altijd Vlaming te willen blijven, maar vooral ook Belg. Hij werd regelmatig onderbroken door applaus. Toen hij gedaan had kreeg hij weer applaus en de toehoorders vertrokken samen met hem. De flaminganten zijn op de kleine muur geklommen; ze waren omringd door enkele kinderen, terwijl overal op de Grote Plaats, op grote afstand van de flaminganten, groepjes stonden die de flaminganten uitjouwden en uitfloten. Nooit van mijn leven heb ik zo een kabaal meegemaakt om iemand uit te jouwen.

p.95

Ondanks alles hebben ze hun zeg gedaan, al was het dan voor de kinderen, maar voortfurend hoorde men van de ene hoek en dan weer van de andere hoek van de Grote Plaats gejouw of een fluitconcert; het was een prachtige en geslaagde tegenbetoging. Iedereen heeft vandaag plezier gehad. En zeggen dat er zich zulke scènes voordoen in alle Vlaamse steden en gemeenten. Het is spijtig dat in Wallonië, zoals in de andere landen de Vlamingen allemaal aanzien worden als flaminganten! (zondag 18.11.1917)

Gisteren in de avond heb ik nog iets moois meegemaakt. In de loop van de namiddag had men twee geschreven documenten van de moffen gebracht. Eén van die twee had de pretentie van in het Vlaams te zijn opgesteld, maar dat Vlaams zou heel moeilijk begrepen worden door een Vlaming die nooit een woord Duits zou gelezen of gehoord hebben. Ik heb de slappe lach gekregen toen ik het las. Volgens dit document had Fille Louis de Rom., toen de Moffen zijn aardappelen kwamen wegen 1.087 kilo slechte aardappelen en maar een kleine hoeveelheid goede, in de 400 of in de 200 kilogram, maar dat weet ik niet meer zo goed. Om kort te zijn, hij had 470 kilo aardappelen tekort om de hoeveelheid te hebben die hij mocht houden voor zijn eigen consumptie en die zou hij gewild hebben van de gemeente. Onze man dus; ging

p.96

gisteren in de namiddag naar de burgemeester en deze bezorgde mij de documenten. Nadat ik ze gelezen had, zette ik ze opzij want hij vroeg ze maar terug tegen de volgende morgen. 's Avonds werd er aangebeld, het was de meid van de burgemeester om de papieren terug te halen. Ik zei haar dat ik ze nog niet vertaald had, maar ze had de opdracht van ze zo terug mee te nemen. Twee minuten later kwam de knecht om mij op te halen. De Mof was daar en in alle staten, zei hij. Ik ging de woonst van de burgemeester binnen; De Mof zag rood van woede, het zweet druppelde van zijn voorhoofd. De burgemeester begon met mij te ondervragen, hij vroeg mij waarom die papieren bij mij waren enz., maar de Mof vond het eigenaardig dat de Vlaamse brief moest vertaald worden. Ik legde dan uit waarom de burgemeester dit Vlaams niet goed verstond; die Mof luisterde naar mij zonder te onderbreken. Na mijn uitleg vroeg hij of ik 'onderwijzerin' (sic) was en dan liet hij verstaan dat hij de auteur van dat document was en dat hij over een zekere macht beschikte en officier was, heel waarschijnlijk om mij te imponeren. Maar de burgemeester kwam er tussen: 'Nu dat ge een beetje rustig zijt, luister eens naar mij' en hij begon uitleg te geven over die aardappelen en het verdwijnen van de papieren.

p.97

De Mof luisterde maar met een half oor en als de uitleg over de helft gegeven was onderbrak hij de burgemeester en hij zei: 'Dat moet ik allemaal niet weten, maar ik zou willen weten waarom ge mij een 'smeerlap' (sic) genoemd hebt. Daarop sprong de burgemeester ineens recht uit zijn zetel en antwoordde: 'Als ik dat ooit gezegd heb, mag ik direct dood neervallen, trouwens zoiets was zelfs niet in mijn hoofd opgekomen en trouwens Fonsine was hier en heeft alles gehoord wat ik gezegd heb'. Fonsine protesteerde ook en zij wendde zich tot mijn en zei: 'Juffrouw, gelooft gij dat ik zoiets zou durven zeggen hebben?' en ik heb fijntjes geantwoord; 'Dat de burgemeester u zo zou genoemd hebben moet ge niet geloven, hij zal het nooit doen, maar als ze u ooit komen vertellen dat ik u zo genoemd heb, zou u het mogen geloven'. Ik weet niet of de Mof zal begrepen hebben dat ik niet alleen de Moffen met die naam aanspreek, maar dat ik ze ook echt aanzie als zo zijnde; een Mof heeft een beperkt verstand

(wordt vervolgd)

Inhoud Familieschoon nr. 32(NR), 51ste jaargang, juni 2010:

.Lucie Van Nerum (Hoegaarden 28.03.1855-Elsene 15.09.1929) X Joseph Putzeys (Hoegaarden 22.04.1844-Elsene 17.02.1917) (Maurice Dodion)

.Anderhalve maand 'Hoegaards' bier brouwen in 1795 (Maurice Dodion)

.De Van Nerum stam: Genealogie uit de Gerardusstam van Huizingen (Maurice Dodion)

.De genealogische schetsen van Dr. Jean-Baptiste Van Nerum (1808-1887) (Maurice Dodion)

Voor wie van ambacht, kunst en/of archeologie houdt in eigen gemeente

1800 jaar oude archeologische vondsten van eigen bodem kunnen tot 25 juni bezocht worden in het gemeentehuis (tijdens de openingsuren).

Opening van het historisch brouwleerpad op 20 april 2010

Schepencollege met burgemeester, 'meester' Guilluy en Rik Cipers en Cyriel Vandermolen als afstammelingen van de brouwers (foto Raymond Billen)
De folder is beschikbaar op infopunt-tuinen Hoegaarden en Gemeentehuis

Kerken open

Dit jaar zijn er verschillende initiatieven om kerken open te houden, vanuit de provincie Vlaams-Brabant is er de actie '*op een kier*', vier zondagen dit jaar, in april, mei, juni en juli.

De eerste is achter de rug. De St. Ermelindiskapel van Meldert, de orangeriekapel in het St. Janscollege ook in Meldert, de St. Rochuskapel in Mariadal, en de St. Gorgoniuskerk in Hoegaarden zetten hun deuren open.

Maar ook zal je zien dat ***op elke zondag de kerk in Hoegaarden gans de dag open*** is, of een weekdag, waar je dan zomaar kan binnenlopen om een kaarsje te branden, of even stil te houden op je weg naar de bank, de bakker, of de wekelijkse markt. Maar evengoed kan je er een groep aantreffen die onder deskundige begeleiding de geschiedenis van onze kerken verhaalt.

Besluit

Een kerk kan je niet wegdenken uit het landschap, het oriënteert ons letterlijk en figuurlijk. Het geeft ons richting en zin. Maar laat ze ons ook innerlijk inspireren om een beetje meer spirituele mensen te worden...

Data 'op een kier' zondagen:

Elke zondag is de Sint-Gorgoniuskerk open voor een bezoek

De Sint-Rochuskapel in Mariadal is ook elk weekend te bezoeken

Zondagen 20 juni en 18 juli zijn de andere bovenvermelde kerken ook opengesteld

Vergeet je lidgeld voor 2010 niet te betalen

Een jaarabonnement kost 12.5 euro, te storten op rekening 310-0370021-52

Hoegaarden geeft nog twee andere tijdschriften uit (elk 4x/jaar):

't Moutstockje, driemaandelijks blad van de Hoegaardse biergilde

Familieschoon, driemaandelijks tijdschrift van de Confrerie van de V Geslachten

Een abonnement op **de drie tijdschriften samen** kost **26 euro** te storten op dezelfde rekening:

310-0370021-52

Onze website www.heemkring-hoegaarden.be

Inlichtingen: Etienne Grooten, Residentie Beatrijs, 169, 3300 Tienen, 016/81 72 35
Of e-mail: dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Heemkundige Kring: Sweerts Georges (voorzitter), Grooten Etienne (secretaris), Kleynen Yvette, De Dobbeleer Elise, Nitelet Diane, Cipers Rik, Bouthé Irène, Saelmaekers Erik, Bart Hendrix, Van Nerum Arthur, Caroline Geens, Dodion Maurice
--

Uitgave Hoegaardse Heemkring 't Nieuwhuys
Hoegaarden 2009